

PERSONES QUE POBLEN ELS SEUS RECORDS.

L'ALTEA DE CARMELINA

SEQÜÈNCIA DIDÀCTICA

INNOVACIÓ DOCENT I INICIACIÓ A LA INVESTIGACIÓ EN
EDUCACIÓ LINGÜÍSTICA I LITERÀRIA

XAVIER DALMAU, ÀNGELA GARCIA I CLARA FERRE

INDEX

1.INDEX	1
2. INTRODUCCIÓ	2
3. CONTEXTUALITZACIÓ DE L'ACTIVITAT	5
4. MARC METODOLÒGIC	6
4.1. CONTINGUTS	6
4.2. CRITERIS D'AVUACIÓ	9
4.3 ESTÀNDARDS D'APRENTATGE	13
5.SEQÜÈNCIA D'ACTIVITATS	16
6. ORGANIGRAMA DE LA RUTA	19
7. CONCLUSIÓ	20
8. ANNEXOS	21
8. BIBLIOGRAFIA	22

2. INTRODUCCIÓ

Diu Walter Benjamin a *Infantesa a Berín* que no saber orientar-nos en una ciutat no té importància. Per contra, perdre's en una ciutat com aquell qui es perd en un bosc requereix d'aprenentatge. També cal aprenentatge per a construir una geografia literària de la ciutat on hem nascut i on hem viscut gran part de la nostra vida. Fugir del conegut per cercar l'inconegut, que jeu darrera de tot allò a què tenim habituada la retina. Primer, treballem sobre el que coneixem o el que ens sembla que coneixem. Creiem que la vida ens duu a la literatura i, al capdavall, descobrim que és a l'inrevés: la invenció, la fabulació, és a dir, la mentida, ens retorna una mica a la veritat. Però d'una manera distinta: les geografies literàries es tracen damunt els mapes de la imaginació. Però, als inicis, intuïm que en un espai reduït hi pot cabre el món sencer.

Això escrivia Montserrat Roig al voltant de les geografies literàries. Si es reflexiona al voltant d'aquest tema, es pot observar que literatura i espai van lligats des dels nostres orígens, amb clàssics com l'*Odissea* i Homer, per exemple. Per això, una de les maneres de repensar la literatura, d'enfocar-la de manera diferent, és posar un element tan important com la geografia en el centre de l'estudi i del gaudi. Un bon exemple n'és l'autora que treballarem, que presenta l'espai com un element fonamental en la seua literatura. El present treball, se centra en Carmelina Sánchez-Cutillas, a qui es coneix com a l'escriptora de *Matèria de Bretanya*, una obra en què la geografia és un dels epicentres de la narració. Sánchez-Cutillas, a través d'aquest llibre de memòries, ens presenta la seua infància, indeslligable d'Altea.

Matèria de Bretanya es publica l'any 1976. Es tracta d'un llibre de memòries en què l'autora narra la vida de xicoteta al poble d'Altea. Ens situariem aleshores als anys anteriors a la guerra civil. Des d'una perspectiva subjectiva i a través de la veu d'una xiqueta, explica com es vivia a l'Altea dels anys 30 i la reflexió al voltant de les coses quotidianes. Recrea un món ja desaparegut i que és totalment diferent al d'ara, on la urbanització i el turisme han canviat el paisatge d'aquest poble marítim.

Carmelina Sánchez-Cutillas és una autora que no s'estudia en l'etapa escolar i que no entra dins de la llista d'autors canònics més importants, com moltes altres dones oblidades. Cal destacar, però, que des que l'AVL la va elegir com a escriptora de l'any 2020, el seu nom és un constant dins del món acadèmic i també en altres espais

culturals. Carmelina Sánchez-Cutillas (Madrid, 1921 – València, 2009) és un cas excepcional pel que fa a molts aspectes biogràfics que la rodegen. Era una dona de família benestant i la seua llengua primera era el castellà. Tot i això, es va dedicar a la història i a l'escriptura en llengua catalana. Va nàixer a Madrid, però des de ben xicoteta va viure a València. L'estiu se'l passava a Altea, lloc que pren molta rellevància al llibre que ens ocupa, *Matèria de Bretanya*. El seu avi Francesc Martínez Martínez, un dels pocs intel·lectuals burgesos valencianistes, li va inculcar l'amor per les lletres i la història valencianes. Rodejada des de menuda amb grans intel·lectuals gràcies al seu avi i després dels estudis que va fer de Filosofia i Lletres a la Universitat de València, compta amb una gran formació cultural.

Sánchez-Cutillas, tot i que no ho va acabar els estudis perquè es va casar, es va dedicar a la investigació històrica medieval de la Corona d'Aragó. D'entre tots els estudis es pot remarcar el gran interès que sentia per alguns personatges femenins de la història, com la reina Violant d'Hongria. Pel que fa a la seua producció literària publicada, no té molta obra publicada, però els pocs poemaris que té compten amb una gran qualitat, tot i que no van ser suficientment reconeguts dins del món cultura. Amb tot, aquesta autora, es movia activament pels cercles literaris i culturals valencians i mantenia relació i correspondència amb els grans autors d'aquest moment. Enmig del panorama desolador cultural valencià que ens mostrava l'època franquista, Sánchez-Cutillas, entre altres autors com Joan Fuster o Vicent Andrés Estellés, va tindre un paper fonamental en el seu redreçament.

També cal parlar del paper que va tindre a nivell sociolingüístic el llibre *Matèria de Bretanya*. Es va publicar per l'editorial 3i4 l'any 1976, després de la mort del dictador Franco, és a dir, després d'una etapa molt repressiva en què el català patia greus prohibicions i molta gent no havia llegit i ni escrit mai en aquesta llengua. *Matèria de Bretanya* és un dels llibres que entren en el circuit escolar valencià. Per a molts, és el primer llibre que lligen en aquesta llengua. Fins a 1991 es va reeditar fins a huit vegades, amb més de 20.000 exemplars venuts, fet que mostra la gran repercussió que va tindre en aquell moment. En definitiva, ens situem en un llibre de finals del franquisme que és venut i llegit enmig d'un panorama desolador pel que fa a la tradició de lectura, sobretot en valencià.

És per tots aquests motius, que creiem important reivindicar la figura de Carmelina Sánchez-Cutillas. És innegable, tanmateix, que no es puga considerar ja una autora “recuperada” que, com hem dit, pareix que comence a formar part de l’imaginari literari valencià. També és cert que són ja moltes les rutes literàries per Altea sobre el famós llibre d’aquesta autora. De fet, en podem trobar algunes a pàgines web com “Geografies literàries”. Tot i això, aquestes propostes han de transgredir el món estrictament cultural i han de baixar a altres àmbits de la societat. Una manera de fer-ho és apropant-les als alumnes a l’escola i fer-les servir com a eina pedagògica, ja que l’ideari cultural es crea des que són menuts, i si es perd en aquesta etapa escolar, potser molta gent no la puga conèixer mai. A més a més, creiem que cal reivindicar les escriptores a l’escola per a mostrar que sí que van existir. Hem tingut en compte també el material didàctic ja elaborat per l’Acadèmia Valenciana de la Llengua, el qual hem triat algunes activitats per a implementar-les a l’aula que s’adeqüen a la nostra proposta.

A més a més, la ruta literària ens permet treballar la literatura fora de l’aula d’una manera més dinàmica. També ens permet mostrar alternatives als adolescents perquè puguen gaudir i viure la literatura a través d’altres camins que no siga el que es té interioritzat: llegir un llibre de manera individual i en silenci assegut en algun lloc. Elegir *Matèria de Bretanya* és, per tant, fer partícips els alumnes de la realitat literària que s’està vivint al País Valencià, que és la reinvidicació d’obres d’autores que han sigut importants en el panorama cultural, ja que si es queden aliens a aquesta realitat, la tasca de normalització es queda a meitat camí.

3. CONTEXTUALITZACIÓ DE L'ACTIVITAT

La ruta literària està dissenyada per als alumnes de 4t d'ESO, ja que treballarem prosa i poesia que demanen una capacitat de reflexió més àmplia. Al currículum de 4t, a més, s'ha de treballar la literatura del segle XX. Tot i que no s'hi esmenta Carmelina Sánchez-Cutillas, creiem que és important incloure dones en els continguts i, a més, és una bona representant de la literatura de postguerra al País Valencià.

A partir dels textos, s'hi treballarà no només la literatura, sinó també l'expressió escrita, l'expressió oral i altres disciplines com la fotografia, que normalment no es plantegen a l'aula. A banda, se centrarem en continguts més específics com la poesia realista de postguerra, amb altres autors com Estellés; de gèneres literaris com l'autobiografia i les memòries, poc treballades a les aules però molt importants també per al desenvolupament de la personalitat. A més, des del currículum, a la part de l'educació literària hi ha una apartat de literatura a partir dels anys 60, que és on s'insereix la producció de Carmelina Sánchez-Cutillas i que ens serveix com a base per a tractar altres autors i altres qüestions històriques i literàries, així com també l'anàlisi i producció de textos.

Aquest projecte està pensat per a realitzar-se a l'IES Ifac, a Calp. Seria una eixida d'un dia escolar i el cost seria el que valguera l'autobús (uns 5 euros). La data de realització seria interessant fer-la durant el mes de març, ja que s'haurà pogut treballar durant tot el segon trimestre i s'hauran realitzat totes les sessions prèvies. Pel que fa al material, caldrà que cada alumne tinga el llibre Matèria de Bretanya, un dossier de textos que facilitarà el professor i també una càmera per grup, així com també accés a un ordinador per a fer el futur muntatge del producte final.

4. MARC METODOLÒGIC

La seqüència didàctica proposada conté continguts, criteris d'avaluació específics i generals, com també estàndards d'aprenentatge basats en el Decret 51/2018, del 27 d'abril, del Consell, que modifica el Decret 87/2015, pel qual s'estableix el currículum i desplega l'ordenació general a l'Educació Secundària Obligatòria i al Batxillerat al País Valencià.

4.1. CONTINGUTS

A partir del currículum referent a l'assignatura de *Valencià: llengua i literatura* que correspon a quart curs de l'ESO, s'han extret els continguts generals següents:

Bloc 1: Escoltar i parlar

Continguts
1- Aplicació de tècniques d'escolta activa i ús del diàleg igualitari.
2- Responsabilitat i eficàcia en la resolució de tasques.
3- Assumpció de distints rols en equips de treball.
4- Coneixement d'estructures i tècniques d'aprenentatges cooperatiu.
5- Aplicació dels coneixements de la tipologia, de les propietats textuais i de l'estàndard formal en la producció oral de textos expositius i argumentatius.
6- Autoconeixement d'aptituds i interessos.
7- Estudi, anàlisi i aplicació dels procediments lingüístics de l'argumentació: tipus d'arguments, la refutació, la modalització, la reformulació, emfatització, etc.
8- Producció de textos orals expositius i argumentatius.
9- Elaboració de presentacions orals: planificació (activació de coneixements previs i guió), documentació (fonts variades i en altres llengües), selecció i reorganització de la informació, textualització i avaluació (de l'organització del contingut, dels recursos, dels elements no verbals corporals i paralingüístics i del procés).

Bloc 2: Llegir i escriure

Continguts

1- Aplicació del coneixement sobre les propietats textuais (adequació, coherència i cohesió) en l'escriptura de textos dels àmbits professional i administratiu.

2- Actuació eficaç en equips de treball: compartir informació i recursos, buscar l'autonomia en el funcionament de l'equip, responsabilitzar-se del treball individual, valorar el treball dels companys animant-los i mostrant sensibilitat i comprensió pels seus punts de vista, usar estratègies de supervisió i resolució de problema, avaluar processos i el treball individual i el de l'equip resultant, etc.

3- Utilitzar el pensament com un mitjà i un fi per a la reflexió sobre la importància de la lectura i l'escriptura com a mitjans per al desenrotllament personal.

4- Lectura, comprensió, interpretació i anàlisi de textos escrits narratius (notícies, reportatges, cròniques, etc.), instructius (lleis, normes, etc.), expositius (reportatges, monografies, diccionaris diversos, etc.), argumentatius (editorial, article d'opinió, columna, carta al director, crítica, textos publicitaris en periòdics, revistes, tanques, web, etc.).

5- Després de la lectura: identificar o deduir el tema, la tesi, la idea principal, els arguments, la intenció de l'autor i l'organització del contingut; sintetitzar la informació a través d'esquemes, taules, mapes conceptuals i resums; respondre a preguntes concretes sobre aspectes formals, de contingut i de relació amb el context; elaborar conclusions personals, relacionant el contingut amb la pròpia experiència i formant-se una opinió pròpia a partir de la informació del text; valorar críticament i avaluar les prediccions efectuades, la consecució dels objectius de la lectura, el sentit global del text i les conclusions personals.

6- Producció de textos escrits narratius (notícies, cròniques periodístiques, etc.), expositius (treballs d'investigació, memòria tècnica d'un projecte realitzat, etc.), argumentatius (articles d'opinió, treballs d'investigació, textos publicitaris, etc.), dels àmbits professional i administratiu, amb adequació, coherència, cohesió i correcció, d'acord amb les característiques pròpies dels gèneres.

Bloc 3: Coneixement de la llengua

Continguts

<p>1- Anàlisi de l'adequació textual: tipologia textual, del gènere i àmbit d'ús, en funció de la finalitat del text i de la intenció de l'emissor (funcions del llenguatge); relació existent entre l'emissor i el receptor; les marques lingüístiques de modalització (dixi personal i social; verbs modals; quantificació i qualificació: ús valoratiu d'adjectius determinatius, articles, pronoms, adjectius qualificatius i lèxic connotatiu; grau de certesa; modalitat oracional; figures literàries valoratives; variació del registre lingüístic, atenent l'ús de col·loquialismes, barbarismes, vulgarismes, imprecisions, expressions clixés, estereotips lingüístics i argot) i ús d'un llenguatge no discriminatori; en funció dels elements de la situació comunicativa.</p>
--

Bloc 4: Educació literària

Continguts

<p>1- Pràctica de diversos tipus de lectura (guiada, lliure, silenciosa, en veu alta) de textos literaris com a font de gaudi i informació i com un mitjà d'aprenentatge i enriquiment personal.</p>

<p>2- Aproximació al coneixement d'altres mons (reals o imaginaris) a partir de la lectura.</p>
--

<p>3- Tècniques d'elaboració de treballs personals, de creació i/o d'investigació senzilla i supervisada sobre una lectura realitzada.</p>

<p>4- La literatura des dels anys seixanta fins als nostres dies.</p>
--

<p>5- Anàlisi senzilla de textos: localització del text en el seu context social, cultural i històric; identificació de l'època literària; trets presents en el text; contingut (tema, tòpics, argument, personatges, estructura, formes i llenguatge literari i intenció de l'autor; figures retòriques: pla lexicosemàntic (sinècdope, metonímia, sinestèsia, ironia, etc.), pla morfosintàctic (pleonasme, concatenació, commutació, etc.), pla fònic (paronomàsia, etc.).</p>
--

4.2. CRITERIS D'AVALUACIÓ

Bloc 1: Escoltar i parlar

Criteris d'avaluació generals	Criteris d'avaluació específics	CC
BL1.2. Participar en equips de treball per aconseguir metes comunes assumint diversos rols amb eficàcia i responsabilitat, donar suport a companys i companyes demostrant empatia i reconeixent les seues aportacions, així com utilitzar el diàleg igualitari per a resoldre conflictes i discrepàncies.	BL1.2.1. Participar activament en l'organització de les tasques que es duran a terme a la ruta i també per a confeccionar el producte final.	CCLI SIEE CSC
BL1.4. Produir de forma oral, amb el suport de les TIC i l'ajuda del professor, textos formals dels àmbits acadèmic i social de temes relacionats amb el currículum i l'actualitat, especialment de tipologia textual expositiva i argumentativa, utilitzant les estratègies d'expressió oral i els elements no verbals adequats a la situació comunicativa i a l'objectiu proposat, i aplicant les propietats textuais i la riquesa lèxica, per a practicar aprenentatges lingüístics i estructurar el pensament.	BL1.4.1. Participar en els debats i en les activitats proposades a classe. BL1.4.2. Recitar durant la ruta els fragments assignats i també recitar per a incloure-ho en el producte final.	CCLI CAA CSC SIEE

Bloc 2: Llegir i escriure

Generals	Específics	CC
-----------------	-------------------	-----------

<p>BL2.2. Planificar i escriure, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu, textos, en suports diversos, dels àmbits personal, acadèmic, social, professional i administratiu, de diverses tipologies, centrant-se en els gèneres periodístics informatius i d'opinió, en textos publicitaris amb sentit creatiu i estètic i en textos dels àmbits professional i administratiu amb ajuda de models, aplicant les estratègies del procés d'escriptura i utilitzant un llenguatge no discriminatori.</p>	<p>BL2.2.1. Realitzar una memòria escrita sobre la infantesa de l'alumne incloent-hi un fragment de l'obra <i>Matèria de Bretanya</i> de Carmelina Sánchez-Cutillas.</p>	<p>CCLI CAA CSC SIEE</p>
<p>BL 2.4. Sintetitzar textos orals i escrits argumentatius utilitzant esquemes, taules, mapes conceptuals i resums; seleccionant les informacions essencials; generalitzant informacions relacionades i elaborant un text coherent i cohesionat que no reproduïska literalment parts del text original ni incloga interpretacions personals, per a usar la informació amb finalitats diverses segons la situació de comunicació.</p>	<p>BL2.4.1. Analitzar poemes de vessant realista relacionades amb Vicent Andrés Estellés.</p> <p>BL2.4.2. Analitzar poemes de vessant feminista i relacionar amb Maria Mercè Marçal.</p> <p>BL2.4.3. Llegir el llibre de <i>Matèria de Bretanya</i> a classe i de manera autònoma.</p>	<p>CCLI CAA</p>
<p>BL2.5. Realitzar, amb sentit crític i creativitat, tasques o projectes de treball individuals o col·lectius, amb autonomia, sobre temes del currículum (amb especial interès per les obres literàries) o sobre temes socials, científics, culturals, professionals i literaris motivadors per a l'alumnat, seguint les fases del procés d'elaboració d'un</p>	<p>BL2.5.1. Realitzar una tasca autònoma d'investigació sobre fragments proporcionals pel professor sobre Carmelina.</p>	<p>CAA SIEE</p>

<p>projecte de treball, contrastant la informació, citant-ne adequadament la procedència, incloent-hi la bibliografia i la bibliografia web, i fent una previsió de recursos i temps ajustada als objectius proposats; adaptar-lo a canvis i imprevistos transformant les dificultats en possibilitats; avaluar amb ajuda de guies el procés i el producte final, i comunicar de forma personal els resultats obtinguts.</p>		
<p>BL2.6. Realitzar projectes de treball individuals i en equips cooperatius sobre temes del currículum (amb especial interès per les obres literàries) o sobre temes socials, científics i culturals, buscant i seleccionant informació en mitjans digitals de forma contrastada; editar continguts per mitjà d'aplicacions informàtiques d'escriptori o servicis de la web, i col·laborar i comunicar-se amb altres filtrant i compartint informació i continguts digitals de forma segura i responsable.</p>	<p>BL2.6.1 Realitzar un vídeo com a producte final en conjunt, on apareixeran fotos i vídeos de la ruta i una veu en off que narre els textos escollits de la ruta literària.</p>	<p>SIEE</p>

Bloc 3: Coneixements de llengua

Generals	Específics	CC
<p>BL3.2. Crear i revisar textos escrits aplicant correctament les normes ortogràfiques de la llengua pròpies del nivell educatiu.</p>	<p>BL3.2.1 Crear textos escrits en valencià que s'adequa a les normes ortogràfiques establertes.</p>	<p>CCL I CAA</p>

Bloc 4: Educació literària

Generals	Específics	CC
<p>BL4.1. Realitzar lectures d'obres literàries pròximes als seus gustos, triades lliurement o a proposta del professor, en silenci, en veu alta o participant en dramatitzacions i improvisacions de textos adequats al nivell, aplicant tècniques expressives i teatrals.</p>	<p>BL4.1.1. Realitzar la lectura de poemes de vessant realista proporcionats pel professor.</p> <p>BL4.1.2. Realitzar la lectura de poemes de vessant feminista proporcionats pel professor.</p> <p>BL4.1.3. Realitzar la lectura a classe guiada i de manera autònoma de <i>Matèria de Bretanya</i>.</p> <p>BL4.1.4. Llegir en veu alta <i>Matèria de Bretanya</i> adequant el discurs.</p>	<p>CCL I SIEE CEC</p>
<p>BL4.2. Elaborar un portfolio, amb una selecció de documents i creacions realitzats a partir de lectures, literàries i no literàries, pròximes als seus interessos, de forma reflexiva i crítica.</p>	<p>BL4.2.1. Proporcionar a l'alumne un document amb les lectures de la ruta i amb les activitats d'aquesta.</p> <p>BL4.2.2. Elaborar un portfolio de les seues memòries d'infantesa i relacionar-ho amb Sánchez-Cutillas.</p>	<p>CCL I SIEE CEC</p>
<p>BL4.4. Analitzar un corpus de textos literaris, del segle XIX a l'actualitat, seleccionats entorn d'un tema o tòpic comú, com a forma</p>	<p>BL4.4.1. Analitzar poemes de Carmelina Sánchez-Cutillas segons</p>	<p>CCL I</p>

<p>d'aproximació a la literatura, identificant els trets essencials del context sociocultural i literari de l'època i les característiques del gènere i realitzant un comentari de forma i contingut per a expressar raonadament les conclusions extretes, per mitjà de la formulació d'opinions personals.</p>	<p>els temes proporcionats i saber distingir els trets característics de la seua poesia.</p> <p>BL4.4.2. Analitzar <i>Matèria de Bretanya</i> des d'una perspectiva crítica, que abasta tot el context sociocultural de l'època.</p> <p>BL4.4.3. Saber formular opinions pròpies raonades sobre les conclusions extretes arran de la lectura de <i>Matèria de Bretanya</i>.</p>	<p>CAA CEC SIEE</p>
---	---	--

4.3 ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Bloc 1: Escoltar i parlar

Estàndards d'aprenentatge
<p>1- Participa en intercanvis comunicatius dels àmbits acadèmic i social sobre temes de l'actualitat o pròxims als seus interessos.</p>
<p>2- Participa en intercanvis comunicatius utilitzant el registre formal, les normes de cortesia i les estratègies d'interacció oral</p>
<p>3- Participa en intercanvis comunicatius aportant arguments raonats per a defensar les opinions pròpies de manera clara i ordenada.</p>
<p>4- Participa en equips de treball per a aconseguir metes comunes assumint diversos rols amb eficàcia i responsabilitat.</p>
<p>5- . Interpreta textos orals i audiovisuals propis del social, professional i administratiu, especialment periodístics i publicitaris, per a construir-se una opinió crítica.</p>

6- Interpreta textos orals i audiovisuals utilitzant les estratègies de comprensió oral adequades al text i al propòsit de l'escolta.

7- Produïx de forma oral, amb el suport de les TIC i la supervisió del professor, textos formals dels àmbits acadèmic i social, per a practicar aprenentatges lingüístics i estructurar el pensament.

Bloc 2: Llegir i escriure

Estàndards d'aprenentatge

1- Interpreta textos escrits utilitzant les estratègies de comprensió lectora adequades al text i a l'objectiu de la lectura.

2- Escriu, amb adequació, coherència, cohesió, pròpies del nivell educatiu, textos, en suports diversos, dels àmbits personal, acadèmic, social, professional i administratiu, de diverses tipologies, de forma autònoma o amb ajuda.

3- Escriu, amb correcció ortogràfica i gramatical pròpies del nivell educatiu, textos, en suports diversos, dels àmbits personal, acadèmic i social, professional i administratiu, de diverses tipologies, de forma autònoma o amb ajuda.

4- Escriu, amb correcció lèxica pròpia del nivell educatiu, textos, en suports diversos, dels àmbits personal, acadèmic i social, professional i administratiu, de diverses tipologies, de forma autònoma o amb ajuda.

5- Escriu textos utilitzant un llenguatge no discriminatori.

6- Elabora un text coherent i cohesionat que no reproduïx literalment parts del text original ni inclou interpretacions personals.

7- Realitza projectes de treball buscant i seleccionant informació en mitjans digitals a partir d'una estratègia de filtratge de forma contrastada; la registra en paper de forma acurada o l'emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i servicis de la xarxa.

Bloc 3: Coneixement de llengua

Estàndards d'aprenentatge
1- Crea i revisa textos escrits aplicant-hi correctament les normes ortogràfiques de la llengua pròpies del nivell educatiu.
2- Aplica l'ús connotatiu i denotatiu de la llengua en l'elaboració de textos.
3- Reconeix les propietats textuais en textos dels àmbits periodístics, laboral i administratiu per a comprendre textos orals i escrits amb adequació, coherència i cohesió.

Bloc 4: Educació literària

Estàndards d'aprenentatge
1- Realitza lectures d'obres literàries pròximes als seus gustos, triades lliurement o a proposta del professor, en silenci, en veu alta o participant en dramatitzacions i improvisacions de textos adequats al nivell, aplicant-hi tècniques expressives i teatrals.
2- Elabora un portfolio, amb una selecció de documents i creacions realitzats a partir de lectures adequades al nivell, de forma reflexiva i crítica.
3- Exposa, en suports diversos, orals i escrits, les conclusions crítiques i raonades, sobre les connexions entre la literatura, les arts i la ciència, analitzant i comparant obres, personatges, temes i tòpics universals, del segle XIX fins a l'actualitat, en creacions de diferent naturalesa.
4- Analitza un corpus de textos literaris, del segle XIX a l'actualitat, seleccionats entorn d'un tema o tòpic comú, com a forma d'aproximació a la literatura.
5- Identifica els trets essencials del context sociocultural i literari de l'època i les característiques del gènere dels textos literaris, del segle XIX a l'actualitat, analitzats.
6- Realitza un comentari de forma i contingut per a expressar raonadament les conclusions extretes de l'anàlisi dels textos literaris, del segle XIX a l'actualitat, per mitjà de la formulació d'opinions personals.

5.SEQÜÈNCIA D'ACTIVITATS

Activitat	Durada	Material	Objectius
AP1. Quina cosa t'agradaria recuperar?	20 minuts	Cordell de llana llarg	BL1.4.1.
AP2. Documental Mar i Cel.	40 min	Projector i connexió a Internet	BL1.1.1
AR1. Temes de MB	90 min	Presentació PDF Dossier de l'alumne	BL2.5.1, B.L.4.1.1, B.L.4.2.1, B.L.4.4.1, BL.4.4.3
AR2. Anàlisi dels gèneres literaris	40 min	Dossier de l'alumne	B.L.1.4.1, B.L. 2.5.1, B.L. 4.1.2
AR3. Poesia del segle XX	90 min	Dossier de l'alumne	B.L.4.1.1, B.L.4.1.2, B.L.2.4.1, B.L.2.4.2
AR4. Fotografies i debat	90 min	Dossier de l'alumne	B.L.1.2.1, B.L.1.4.1.
AR5. Geografies literàries	20 min	Dossier de l'alumne	BL. 2.4.3, BL.2.5.1, B.L.4.2.1, B.L.4.4.3
AR6. Organització ruta	30 min	Dossier de l'alumne	B.L.1.2.1, B.L.1.4.1
AR7. Ruta per Altea	-	-	B.L.1.4.2
AA1. Memòria de la infantesa	50 min	Suport escrit	B.L.2.2.1, B.L.3.2.1, B.L.4.2.2
AA2. Documental propi	3 hores	Ordinador, internet, fotografies, vídeos...	B.L.2.6.1

AP1. Quina cosa t'agradaria recuperar?

El joc de la teranyina és una AP en què es llança un cabdell de llana als companys. L'activitat s'inicia amb la pregunta: "Si pogueres recuperar alguna cosa (joc, oci, costums) de les que es feien abans, quina seria?". Cada participant diu el que pensa i després li passa la llana a un altre company.

AP2. "Mar i cel".

Presentació de l'autora i del llibre a través del documental *Mar i Cel*, d'Àpunt. (AP)

AR1. Temes de *Matèria de Bretanya*

A partir del dossier de l'alumne i de projectar la presentació elaborada sobre els temes a classe, es veurà quins temes són recurrents en l'obra a partir de diferents fragments i es respondrà a les diferents preguntes que hi ha sobre cada tema.

AR2. Anàlisi dels gèneres literaris.

Exposició dels diferents gèneres literaris i característiques a partir de fragments de textos de diferents autors. Els alumnes tindran els textos al dossier i hauran de relacionar-los amb els gèneres literaris tenint en compte algunes pautes que es donen en l'activitat.

AR3. Poesia del segle XX

El realisme i el feminisme. A partir de l'anàlisi de poemes de vessant realista i feminista de l'autora, es relaciona el contingut amb Vicent Andrés Estellés i Maria Mercè Marçal, respectivament amb qui Sánchez-Cutillas comparteix temàtica. És una manera d'aproximar-se a la poesia de l'autora i també als moviments literaris del segle XX i de veure paral·lelismes temàtics entre els poemes i *Matèria de Bretanya*.

AR4. Fotografies i debat

A partir del material didàctic proposat per l'AVL, farem algunes activitats relacionades amb la identitat, el valencià, l'estima cap al poble i el valencià. Cada alumne haurà de portar fotografies antigues del seu poble i explicar en quin lloc se situa la fotografia i quins canvis han ocorregut des d'aquell moment fins ara. Després es farà un debat a partir de diferents preguntes.

AR5. Geografies literàries

A partir del material didàctic proposat per l'AVL, es presentarà un mapa d'Altea i uns fragments del llibre. Els alumnes hauran de relacionar-los i dir quin fragment correspon al mapa. D'aquesta manera començaran a familiaritzar-se amb la ruta i a relacionar literatura i espai.

AR6. Organització de la ruta

Al dossier de l'alumne estaran totes les parades i fragments que es llegiran a la ruta. Es separaran per grups i elegiran els fragments que llegiran. Poden afegir altres fragments del llibre de *Matèria de Bretanya* o poemes de Carmelina Sánchez-Cutillas que els hagen agradat.

AR7. Ruta per Altea.

A l'arribar a Altea els alumnes ja són sabedors de les activitats assignades. Per grups, s'encarreguen de recitar els seus fragments a partir d'un indret determinat. L'alumnat té la responsabilitat de presentar un lloc concret a la resta dels companys i també de conèixer la resta a partir de l'exposició dels altres. D'aquesta manera, l'alumnat com ja s'ha repartit les activitats de forma prèvia, tots contribueixen a la ruta i, de la mateixa manera, a l'elaboració del producte final, ja que hauran de fer fotografies i vídeos dels llocs que es visitaran.

AA1. Memòria de la infantesa

Realització individual d'una memòria de la infantesa inspirada en l'obra de Carmelina. Fins i tot, podran introduir algunes frases o fragments de l'obra en el seu text.

AA2. Documental propi.

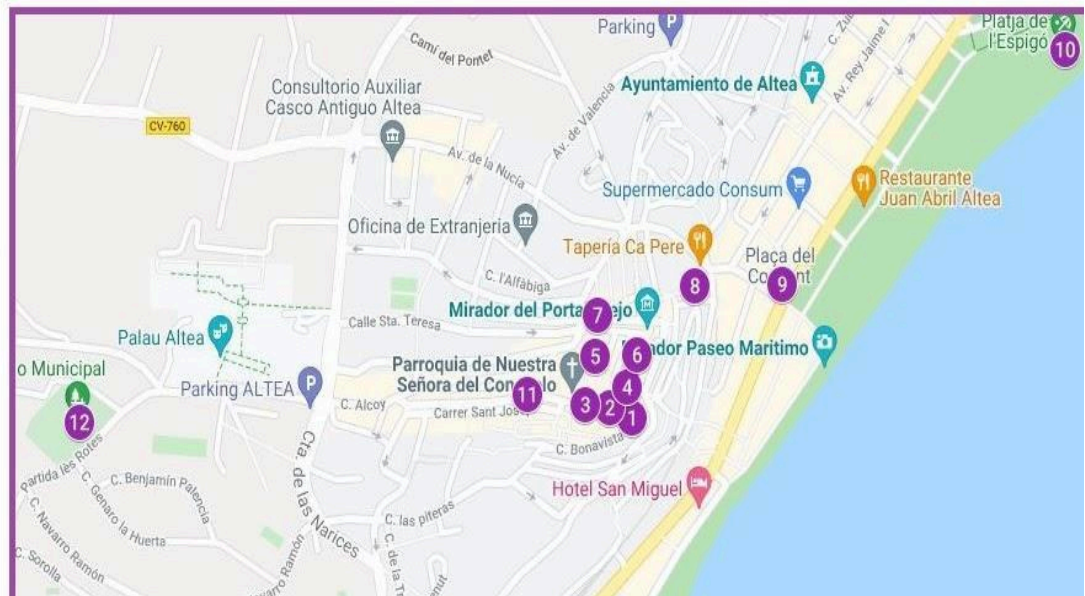
Es realitzarà el producte final. Es tracta d'un vídeo realitzat de forma conjunta entre els alumnes en què es recull tot allò ocorregut a la ruta literària (fotografies, vídeos) acompanyat d'una veu en off que recita textos. Es pot prendre com a referència el documental "Els dies d'ahir".

6. ORGANIGRAMA DE LA RUTA

Mapa de la ruta:

Persones que poblen els seus records. L'Altea de Carmelina.

- Ruta
- 1 El Mirador Blanc-Carrer Santa Bàrbara
 - 2 Casa de l'avi Francesc
 - 3 Plaça de l'Església
 - 4 Portal Nou
 - 5 Carrer Major
 - 6 Carrer Fondo
 - 7 Mirador de davant del Portal Vell
 - 8 Carrer de la Música
 - 9 Plaça del Convent
 - 10 Platja de l'Espigó-Finca Maricel
 - 11 El Fornet
 - 12 Cementeri Municipal-Mare Paula

Link al mapa:

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1cZ6--wTYdFa4i3iXPb9SC9EM7mSqR4mN&usp=sharing>

7. CONCLUSIÓ

Comptat i debatut, volem remarcar l'objectiu d'aquesta ruta que no és més que mostrar a l'alumnat el marc espacial en què va viure Carmelina, una de les escriptores més rellevants del panorama valencià.

Per tal d'aconseguir que el coneixement declaratiu de l'alumne quede assolit, hem facilitat una sèrie de ferramentes per poder consultar, tant durant la ruta com de cara a un futur. Aquests suports han estat el dossier de l'alumne (recull de fragments) i el web. (Recollits als *Annexos* del treball.) D'altra banda, pensem que també és interessant aquesta informació de cara a l'aplicació real de la ruta ja que els recursos ja estan dissenyats i a disposició perquè es puguin utilitzar.

A més, és important remarcar que la implementació de la ruta no només implica el gaudi de l'alumnat. És una bona oportunitat per portar la matèria, en aquest cas la literatura, fora de l'aula. De manera que poden comprovar l'aplicació real d'allò que han estat estudiant. És també, una manera de relacionar l'autora i l'obra amb els seus coneixements geogràfics i històrics. En definitiva, posar en valor la cultura dins d'un espai tan proper per a ells.

8. ANNEXOS

Sites: <https://sites.google.com/view/ruta-materia-de-bretanya/inici>

QRs:

8. BIBLIOGRAFIA

Borja, Joan; Francés M. Àngels (2020): *Carmelina Sánchez-Cutillas «Des de les fronteres del silenci»*. Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Borja, Joan; Francés M. Àngels (2020): *Carmelina Sánchez-Cutillas «Des de les fronteres del silenci. Material didàctic per a Batxillerat»*. Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Balaguer, Enric (ed.) (1987): *Dinou poetes dels seixanta*. València: Editorial 3 i 4.

Cacciola, Anna (2019): «Carmelina Sánchez-Cutillas: Deconstrucción y reconstrucción identitaria femenina desde la marginación», *RCUB. Revistes científiques de la Universitat de Barcelona*, Novembre 25.

Camps Barber, Esperança (2020): «'Sóc Carmelina Sánchez-Cutillas i em coneix prou gent...'», *Vilaweb*. 10 setembre 2020, <<https://www.vilaweb.cat/noticies/soc-carmelina-sanchez-cutillas-i-em-coneix-prou-gent>>

Carbonell, Ivan (2017): «Carmelina Sánchez-Cutillas. La dama d'Altea», *Gargots. La revista literària dels joves escriptors del País Valencià*, Novembre, nº11, p. 6-9.

Carmelina, mar i cel [documental] (2020). Matilde Alcaraz i Juan Pablo Valero (dir.). Àpunt mèdia (38 minuts). Consulta <https://www.apuntmedia.es/documentals/carmelina-mar-cel_134_1349242.html>

Clásicas y modernas: «Textos de Carmelina Sánchez-Cutillas» <<http://www.clasicasymodernas.org/antigua/wp-content/uploads/2017/10/Textos-de-Carmelina-Sanchez-Cutillas.pdf>>

Endrets. Geografies literàries dels Països Catalans: «Matèria de Bretanya» <http://www.endrets.cat/index.php/obra/1189/materia-de-bretanya-1994-ca.html>

Els dies d'ahir: <https://player.vimeo.com/video/11615592?h=f7352e9232>

Lacueva, Maria (2019): *Les dones fortes. La narrativa valenciana sota el franquisme*. València: Institució Alfons El Magnànim Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació.

Miroux, Jean Philippe (2005): *La autobiografia: Las escrituras del yo*. Buenos Aires: Ediciones Nueva División.

Sánchez-Cutillas, Carmelina (2015): *Matèria de Bretanya. Nova edició*. València: Editorial 3 i 4.

Roig, Montserrat (2017): *Digues que m'estimes encara que sigui mentida*. Barcelona: Grup 62

Viatjallibre.com: «Ruta Carmelina/ Altea» <
<https://viatjallibre.com/2017/07/16/ruta-carmelina-altea/>>